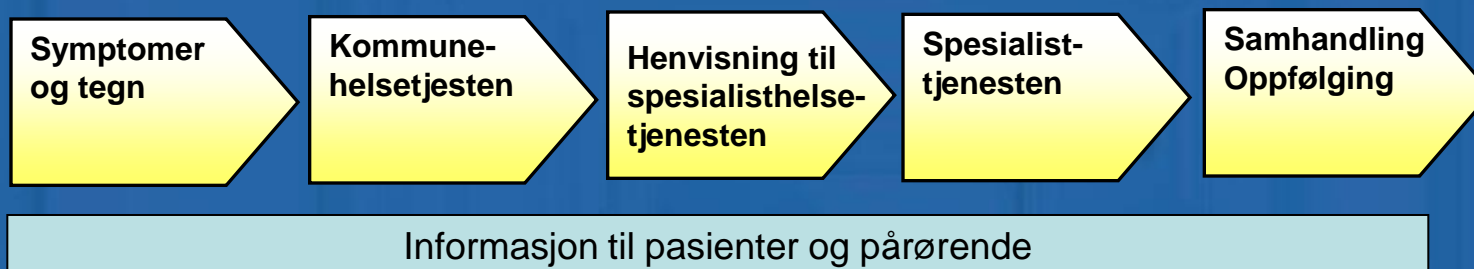

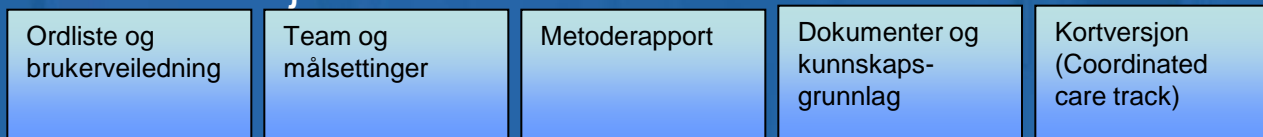
Behandlingslinje demens

Kognitiv svikt og demens har økende forekomst med stigende alder. Utredning, diagnostikk og behandling i denne pasientgruppen illustreres i behandlingslinja. Behandlingslinja viser samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten for å sikre best mulig praksis på lavest mulig omsorgsnivå. Utredningsarbeidet skal gjøres systematisk og bredt for å sikre god diagnostikk. Standardisert kartleggings- og utredningsmateriell skal benyttes. Pasienter og deres pårørende skal oppleve god kvalitet og medvirkning i diagnostikk og behandling av demens på alle nivå i helsetjenesten.

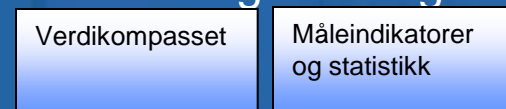
Behandlingsforløp

Dokumentasjon

Kontinuerlige målinger

Behandlingslinjeansvarlig lege: Ole Bækkedal
Kontakt: [E-post til sekretær](#)

Symptomer og tegn

Informasjon til pasienter og pårørende

Hva er demens

Demens er en folkesykdom og med økende antall eldre, vil stadig flere rammes. Dersom du eller en som står deg nær nylig har fått beskjed om at du har en demenssykdom, er det naturlig at mange spørsmål dukker opp. Ikke minst lurer mange på hva slags sykdom demens egentlig er. Før kalte man det åreforkalkning eller senilitet. I dag brukes demens som betegnelse for flere ulike sykdommer i hjernen.

God informasjon finnes på:

[Helsedirektoratets temasider om Demens](#)

[Informasjon om demens fra Nasjonalforeningen](#)

[Pasientinformasjon fra Up to Date](#)

[Informasjon om demens fra Aldring og helse](#)

Tegn og forløp

Aldring og helse:

[De første tegn på demens](#)

[Illustrasjon av demensforløp](#)

Nasjonalforeningen for folkehelse:

[10 tidlige tegn på demens](#)

[Ulike former for demens](#)

Symptomer

[Tegn på demens](#) (helsedirektoratet)

[Aldring og helses hefte om demens](#)

[Legemidler og demens](#)

Andre sykdommer som kan føre til demens

[Norsk Legemiddelhandbok](#) og diagnoseverktøy [ICD-10](#)

Symptomer
og tegn

Kommune-
helsetjenesten

Henvising

Spesialist-
helsetjenesten

Samhandling
Oppfølging

Startsiden

Informasjon til pasienter og pårørende

Hvor får du og
dine pårørende
hjelp?

Kommunehelsetjenesten: Fastlegen utreder, diagnostiserer og behandler de fleste med en demenssykdom. Hvis kommunen har demensteam kan du kontakte dem direkte. Fastlegen kan henvise til spesialisthelsetjenesten ved tidlig debut (<65 år) og ved kompliserte tilstander. Pårørende bør bli med til konsultasjoner hos lege.

[Utredning hos fastlegen](#) (fra Helsedirektoratet).

[Fastlegekontorer i Oppland og Hedmark](#)

[Helse- og omsorgstjenestens kontaktpersoner i kommunene i Innlandet](#)

Frivillige organisasjoner:

[Nasjonalforeningen for folkehelsen](#) som har lokale Demensforeninger i [Hedmark](#) og [Oppland](#).

Nasjonalforeningens Demenslinje tlf: [81533032](tel:81533032) åpen hverdager fra kl. 09 -15.

Røde Kors Besøktjeneste i [Oppland](#) og [Hedmark](#)

[Frivilligsentraler](#): [Oppland](#) og [Hedmark](#)

Andre offentlige tjenester:

[NAV](#) som kan tilrettelegge og bistå: [Arbeid](#), [Grunn- og hjelpestønad](#), [Uføreytelser](#)

Hjelpemiddelsentralen: [Hjelpemidler ved kognitiv svikt](#)

Overformynderiene i [Hedmark](#) og [Oppland](#) oppnevner hjelpeverge til de som ikke kan ivareta egne økonomiske og juridiske forhold. Sammen med fastlegen vurderes behovet og du/dere kan foreslå kandidat. [Link til lovverket](#)
Søknadsskjema: [Statens blankettarkiv](#) se og [Veileder for overformynderiene](#) Hvis en person med demens vil skrive testament, bør en lege vurdere testasjonsdyktighet og skrive legeattest om dette, jmfør [§62 i arveloven](#)

Lover, forskrifter og rundskriv:

[Helselover](#) [Forskrifter](#) [Rundskriv](#) [Rettigheter](#)

[Kommunehelsetjenesteloven](#)

Se Helsedirektoratets sider:

[Rettigheter og regelverk](#)

[Individuell Plan](#)

En artikkel på Nasjonalforeningens hjemmeside: [Om å være pårørende til demenssyke i eget hjem](#)

Symptomer og tegn

Kommunehelsetjenesten

Henvisning

Spesialisthelsetjenesten

Samhandling Oppfølging

Startsiden

Kommunehelsetjenesten

Informasjon til pasienter og pårørende

Utredning og diagnostikk

Fastlege utreder og behandler de fleste pasienter med ukomplisert demens. Diagnostisere og kartlegge funksjonsnivå og omsorgsnivå i samarbeid med pasient, pårørende og hjelpeapparat (demensteam). [Utredningsverktøy til bruk for leger og helsepersonell](#) [Førerkortvurdering](#) ([Artikkel fra Cochrane library](#)). Vurdere behov for hjelpeverge og [Individuell Plan](#) (IP)

[Henvis](#) til spesialisthelsetjenesten ved tidlig debut (<65 år) og ved kompliserte eller uklare tilstander. Alternativt kan lege drøfte utredning og behandling telefonisk med spesialist.

Behandling

Medikamentell behandling:

[Norsk legemiddelhåndboks kapittel om demens](#)

Statens legemiddelverk:

[Antipsykotika gir økt dødelighet hos eldre pasienter med demens](#)

[Kolinesterasehemmere ved Alzheimers sykdom.](#)

Norsk Elektronisk Legehåndbok: [Demens](#) (krever lisens)

Tilrettelegging av individuelle behov. Hjelpemidler, aktivitet, støttekontakt, symptomlindring, sikkerhetsvurdering, avlastningsbehov (hjemmesykepleie, fysio- og ergoterapitjenesten, hjemmehjelp, dagtilbud, grønn omsorg, demensteam, døgntilbud, omsorgsboliger).

Behandling av pasienter uten samtykkekompetanse og som motsetter seg behandling skjer iht

[Pasientrettighetsloven 4a](#) [Vedtak og klager](#) [E-læringskurs](#)

Oppfølging og samhandling

Kommunehelsetjenesten tilbyr ulike tjenester og vurderer rett til [Individuell Plan](#) (IP).

[Oppfølging og samhandling med spesialisthelsetjenesten](#)

Overformynderiene i [Hedmark](#) og [Oppland](#) oppnevner hjelpeverge til de som ikke kan ivareta egne økonomiske og juridiske forhold. Fastlegen vurderer sammen med pasient/pårørende behovet og foreslår kandidat. [Link til lovverket](#)

Søknadsskjema: [Statens blankettarkiv](#) se og [Veileder for overformynderiene](#) Hvis en person med demens vil skrive testament, bør en lege vurdere testasjonsdyktighet og skrive legeattest om dette, jamfør [§62 i arveloven](#)

[NAV](#)- som kan tilrettelegge og bistå: [i jobb og arbeidsliv](#), [grunn- og hjelpetønad](#), [uføreytelser](#)

Frivillige organisasjoner ([se pasienter og pårørende](#))

Linker til aktuell dokumentasjon

[Omsorgsmeldingen](#) [Demensplan 2015](#) [Glemsk, men ikke glemt](#) [Eldre kan klare seg lenger heime](#)

[se flere linker](#)

Symptomer
og tegn

Kommune-
helsetjenesten

Henvising

Spesialist-
helsetjenesten

Samhandling
Oppfølging

Startsiden

Henvising til spesialisthelsetjenesten

Informasjon til pasienter og pårørende

Hvem

Pasienter <65 år

Pasienter med demenssykdom og [APSD/BPSD](#) som nødvendiggjør vurdering/behandling i spesialisthelsetjenesten.

Rådgivende i etiske dilemmaer eller juridiske spørsmål.

Veiledning/undervisning

Ved usikkerhet om diagnose, behandling eller [førerkortvurdering](#). Ta gjerne kontakt for å drøfte alternativer.

Hvordan (ønsket informasjon)

Bruk [Aldring og Helses sjekkeliste](#) og [utredningsverktøy til bruk for leger og andre i kommunehelsetjenesten](#)

- Anamnese: sosiale forhold og bakgrunn, sykdommer og symptomdebut mht kognitiv svikt.
- funksjonsbeskrivelse, utredning, behandling og omsorgstiltak.
- Kognitiv og emosjonell status.
- Somatiske undersøkelser, hjerte- og karstatus, nevrologi og sanseapparat.
- Supplerende undersøkelser fra laboratorium og røntgen.
- Vurdering av samtykkekompetanse ift frivillig innleggelse ([Psykisk helsevernloven](#) og [Pasientrettighetsloven](#)).

Hvor

[Avdeling for alderspsykiatri](#) i Sykehuset Innlandet HF har hovedansvaret for utredning og behandling av pasienter med demenssykdom i spesialisthelsetjenesten. Avdelingen har også ansvar for koordinering og oppfølging av pasienter under 65 år og deres pårørende.

Vurder henvising til andre spesialiteter ved:

- **nevrologiske** symptomer, kan henvises til [nevrologi](#) / [nevropsykolog](#).
  - **somatisk sykdom og polyfarmasi** (mange medisiner), kan henvises til **geriatri** (Geriatrisk poliklinikk SI [Gjøvik](#), [Lillehammer](#) eller [Hamar](#)).
  - **utviklingshemming og demens**, kan henvises til **Habiliteringstjenesten** i [Hedmark](#) og [Oppland](#)
- Det er et nært samarbeid mellom nevrologi, nevropsykologi, geriatri og alderspsykiatri.

Symptomer
og tegnKommune
-helsetjenesten

Henvisning

Spesialist-
helsetjenestenSamhandling
Oppfølging

Startsiden

Spesialisthelsetjenesten – Avd. for alderspsykiatri

Informasjon til pasienter og pårørende

Behandling av
henvisninger

[Behandling av henvisninger](#) Hovedprosedyre [flytskiema](#)
Kontinuerlig samhandling med pasient/pårørende, kommunehelsetjeneste og andre aktører

Utredning/
behandling i
poliklinikk

[Alderspsykiatrisk Poliklinikk](#) for Sykehuset Innlandet
Hukommelsesklinikk [Prosedyre for utredning](#) (under arbeid)
Ambulante tjenester [Ambulant vurdering](#) [Ambulant team](#) (Oppland)

Utredning/
behandling i
døgnet

[Avdeling for alderspsykiatri](#) tar imot pasienter iht
[Psykisk helsevernloven](#)

Døgneheter:

[Ressursenhet for demens](#), Sanderud
[Spesialisert alderspsykiatri](#), Sanderud
[Utredningsenhet](#), Sanderud
[Spesialisert alderspsykiatri/Utredningsenhet](#),
Reinsvoll

Telefon: SI Sanderud 625 81 400
SI Reinsvoll 611 47 300

[Alderspsykiatrisk forskningssenter](#)

Tverrfaglig observasjon, kartlegging og testing.

[Miljøterapi](#)

Behandlingsplan

Dagsplan, ukesplan og holdningsplan

Samarbeid med pårørende

Medikamentell behandling:

Fra Norsk legemiddelhandbok: [Demens](#)

Fra Statens legemiddelverk:

[Antipsykotika gir økt dødelighet hos eldre pasienter med demens](#)
[Kolinesterasehemmere ved Alzheimers sykdom.](#)

Fra Norsk elektronisk legehåndbok: [Demens](#) (krever lisens)

Rutiner og prosedyrer for pasientbehandling:

Hovedprosedyre [flytskiema og linker](#)

Diagnostikk

De vanligste demensdiagnosene og diagnosekriterier. Diagnoseliste [ICD-10](#) og fra [Norsk Legemiddelhandbok](#).
[Informasjon til pasient og pårørende](#)

Linker til
aktuell
dokumentasjon

Oversiktsartikkel: [Nice guideline om Demens](#) [Utredning i spesialisthelsetjenesten \(helsedirektorat\)](#)
[Flere linker](#)

Symptomer og tegn

Kommunehelsetjenesten

Henvising

Spesialisthelsetjenesten

Samhandling Oppfølging

Startsiden

Samhandling og oppfølging

Informasjon til pasienter og pårørende

Samhandling	<p>Før utskrivelse ønsker fastlegen at behandlende lege tar telefonkontakt. Samarbeidsmøter med pasient, pårørende, hjelpeverge, fastlege, kommunehelsetjenesten, støttekontakt, DPS og eller andre Hospitering: Samarbeidspartnere inviteres for å sikre flytende overganger. Poliklinisk oppfølging. Telefonkonsultasjoner Evaluering av Individuell Plan</p>	
Veiledning og undervisning	<p>Veiledning og undervisning til kommunehelsetjenesten. Ved behov kan samarbeidspartnere be om veiledning og undervisning fra Alderspsykiatrisk avdeling. Det arrangeres årlige Alderspsykiatriske undervisningsdager for leger og helsepersonell i kommunen på SI Reinsvoll og SI Sanderud. Kurs/undervisning for pasienter og pårørende. Pårørendeskoler i samarbeid med lokale Demensforeninger i Hedmark og Oppland.</p>	
Dokumentasjon	<p>Poliklinikknotat /Journalnotat etter hver kontakt /behandlingsmøte (notat til fastlegen ved behov). Utskrivelse: Epikrise til fastlege/ sykehjemslege innen 1 uke. Sykepleiesammenfatning/tverrfaglig rapport til samarbeidspartnere innen 1 uke. Individuell plan: Prosedyre Helsedirektoratets infoside om individuell Plan</p>	
Klageinstanser	<p>Kontrollkommisjonen SI pasientinformasjons nettside Pasientrettigheter SHDIR Fritt sykehus valg Statens helsetilsyn Sivilombudsmannen</p>	<p>Norsk pasientskadeerstatning Pasient- og brukerombudet Norsk Pasientforening Pasientombudet for Hedmark og Oppland</p>

Symptomer og tegn

Kommunehelsetjenesten

Henvvisning

Spesialisthelsetjenesten

Oppfølging og samhandling

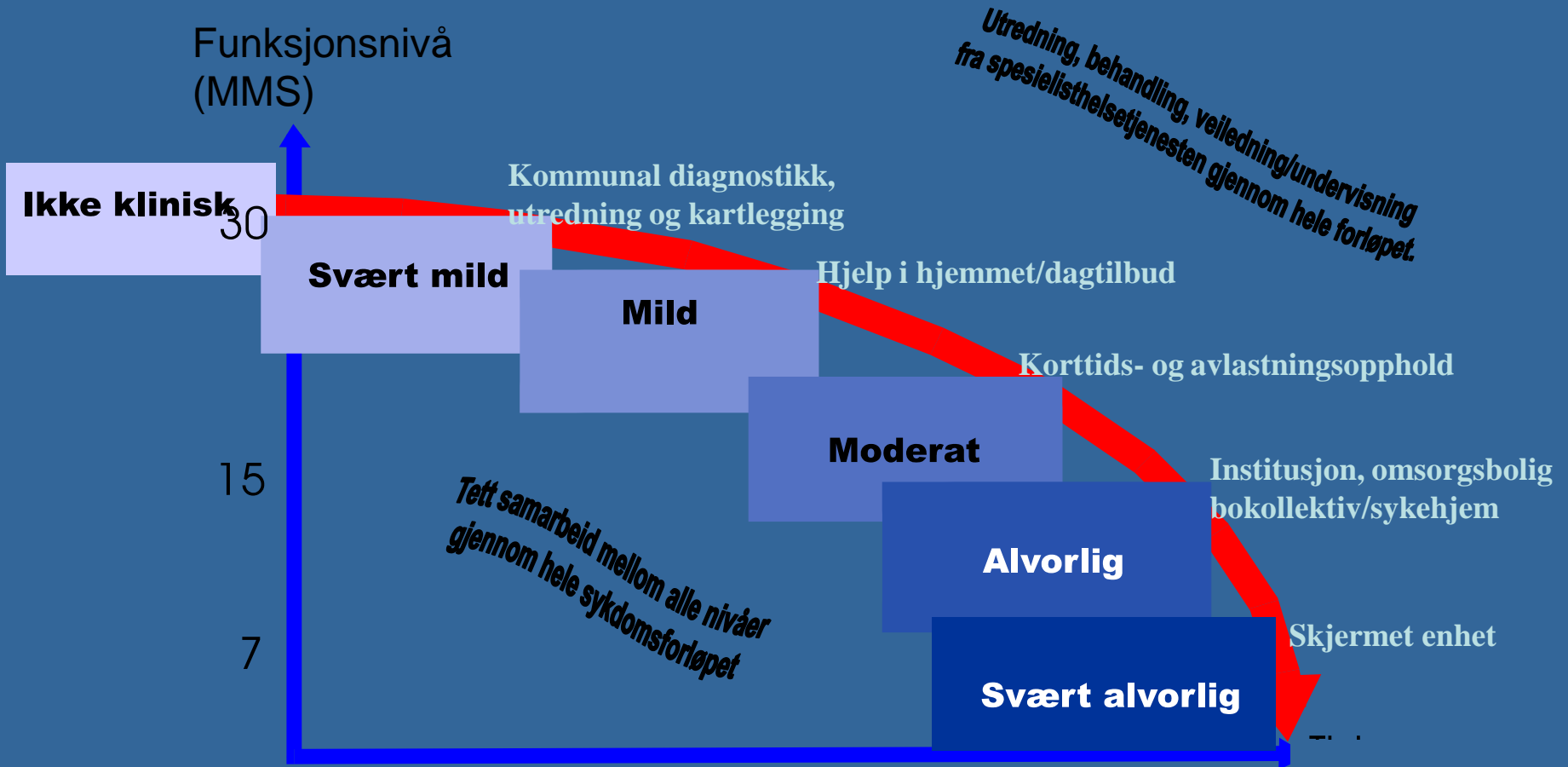

Startsiden

Tilbake

Illustrasjon av sykdomsforløp og behandlingstilbud ved demens.

Funksjonsnivå (MMS)

Figuren viser ulike tilbud gjennom hele sykdomsforløpet.

Symptomer og tegn

Kommunehelsetjenesten

Henvisning

Spesialisthelsetjenesten

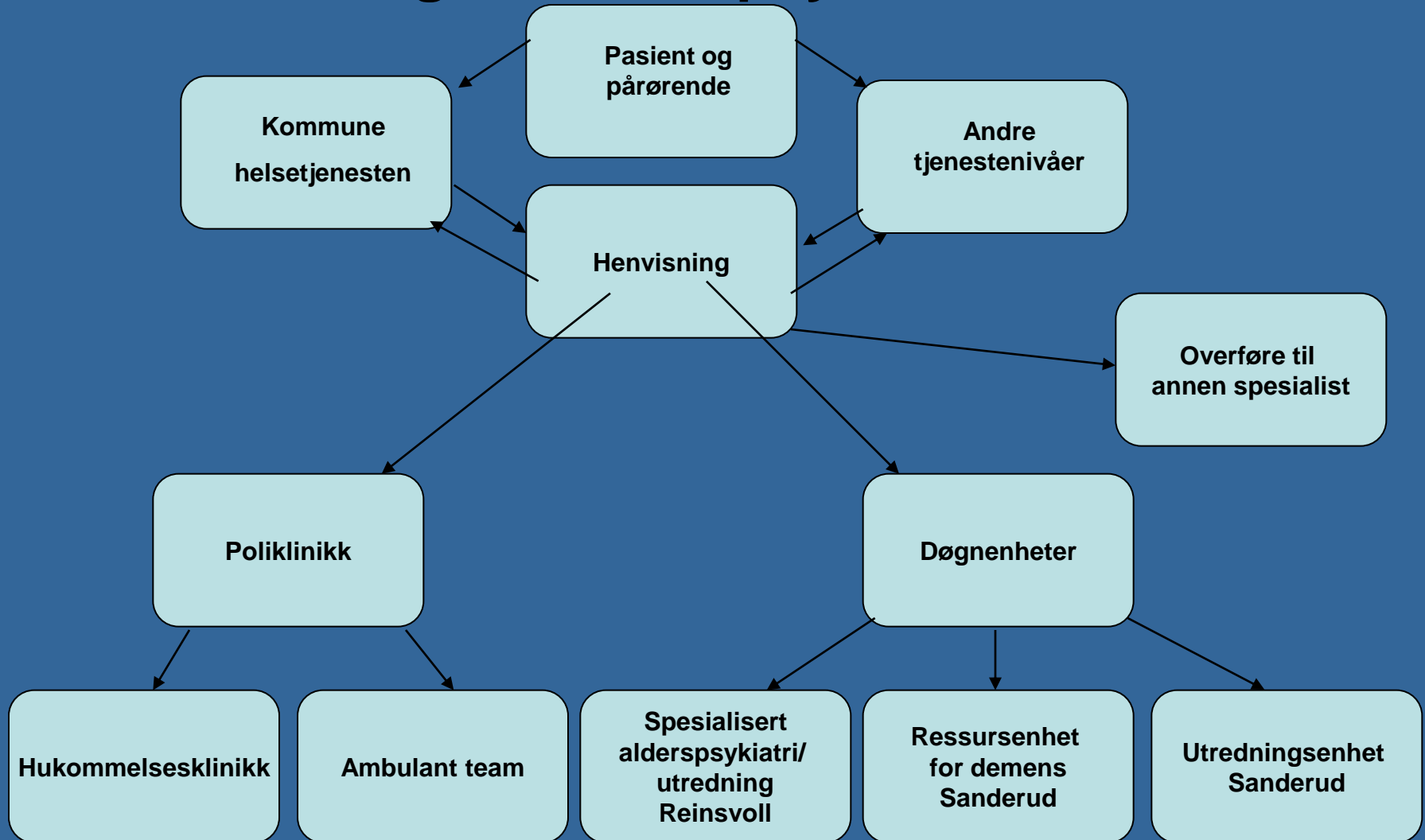
Oppfølging og samhandling

Startsiden

Kortversjon for behandlingslinje demens

Avdeling for alderspsykiatri

Symptomer
og tegn

Kommune-
helsetjenesten

Henvisning

Spesialist-
helsetjenesten

Oppfølging
og
samhandling

Startsiden

Verdikompasset

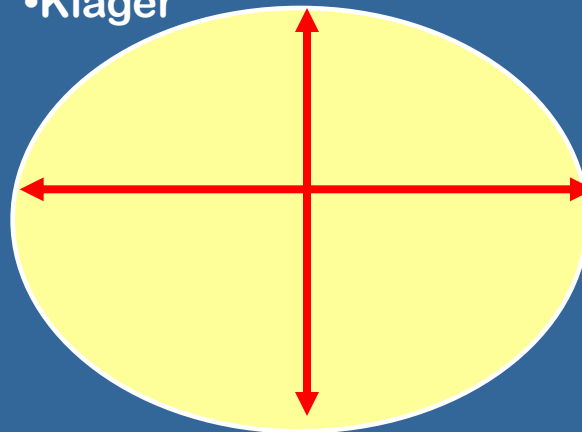
Dette illustrerer kvalitetsarbeidet i behandlingslinja.
Kan brukes i forbedringsarbeid.

Klinisk og faglige resultater

- Diagnostikk
- Differensialdiagnostikk
- Komplikasjoner
- Morbiditet
- Mortalitet
- Epikrise innen 7 dager

Funksjonalitet og sikkerhet

- Aktivitet i dagliglivet
- Avviksmeldinger
- Klager

Brukertilfredshet (årlig kartlegging)

- Tatt med på råd
- Informasjon om sykdom
- Informasjon om medikamenter
- Opplæring

Ressursbruk og aktivitet

- Reinnleggelser
- Bruk av tester og utredningsredskaper
- Kostnader pr pasient
- Ventetider
- Rett behandlingsnivå

Symptomer og tegn

Kommunehelsetjenesten

Henvvisning

Spesialisthelsetjenesten

Oppfølging og samhandling

Startsiden

BHL i et helhetsperspektiv

